

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної роботи

Карина ЦЕМАШКАЛО



Ринок ресурсів
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **051 Економіка**
Спеціальність **051 Економіка**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Економіка та економічна політика**

Статус

Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова

українська

Завідувач кафедри
*Економічної теорії
та економічної політики*

Марина МАЩЕНКО

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри Економічної теорії та економічної політики

Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробник:

Литвиненко А.В., к.е.н., доцент

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Розвиток суспільства передбачає розуміння базових основ функціонування і розвитку економіки на будь-якому рівні – галузевому, регіональному, національному; аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку; осмислення трансформаційних перетворень, формування, реформування економічних процесів. Економічний розвиток сучасного суспільства обумовлює цілу низку різних проблем щодо функціонування економічних явищ та процесів, які відбуваються у ньому. Визначенню завдань економічної регіональної та галузевої політики держави, формуванню основних пріоритетів та напрямів розвитку всіх галузей економіки, певних окремих ринків та всього внутрішнього ринку країни, сфер життєдіяльності сприяє глибоке вивчення та розуміння об'єктивних економічних законів, принципів управління промисловим виробництвом, національним господарством та світовою економічною системою в цілому, будуються на принципах ринку.

Теоретичне осмислення сучасних процесів ринкового ціноутворення, можливості та необхідності державного втручання у ринкові механізми можливе лише за умови пізнання закономірностей й логіки функціонування та розвитку національних економік, їх взаємозв'язків та трендів світового цивілізаційного процесу.

Навчальна дисципліна "Ринок ресурсів" є обов'язковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня освітньої програми "Економіка та економічна політика".

Мета навчальної дисципліни:

формування системи теоретичних знань щодо понятійно-категоріального апарату ринкової системи; ґрунтовне оволодіння сутністю економічних явищ і процесів на ринках певних ресурсів; забезпечення базової фундаментальної теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін; глибоке розуміння законів і основних тенденцій розвитку економічної системи на принципах конкурентного ринкового механізму.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	3
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Наступні дисципліни
Економічна теорія	Дисципліни соціально-гуманітарного спрямування
Мікроекономіка	Дисципліни професійного спрямування
Макроекономіка	

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
<p>ЗК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.</p> <p>ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.</p> <p>ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.</p> <p>СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки</p>	<p>РН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.</p>
<p>СК15. Здатність аналізувати закономірності та давати науково-обґрунтовану оцінку етапів розвитку суспільно-історичного процесу</p>	<p>РН25. Застосовувати набуті теоретичні знання для аналізу та оцінки розвитку суспільно-історичного процесу.</p>
<p>СК16. Володіти методами, прийомами та інструментарієм оцінки результатів функціонування та розвитку економічних систем на мікро, макро- рівнях</p>	<p>РН26. Вміти здійснювати аналітичне оцінювання сучасного становища та формувати основні принципи ефективного управління економікою на мікро- та макрорівнях.</p>
<p>СК17. Здатність до розробки стратегії соціально-економічного розвитку</p>	<p>РН27 Набути навички для забезпечення розробки стратегії соціально- економічного розвитку..</p>

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання теорії ринків ресурсів

Тема 1. Введення в теорію ринків

1.1. Ринок. Основні ознаки ринкових відносин. Еволюція ринку. Становлення ринкових відносин. Розвиток ринкової системи господарства. Властивості ринку, товарного виробництва.

1.2. Об'єкти ринку: товар, гроші, функції грошей. Виникнення грошей. Функції грошей у сучасних економіках. Форми та види грошей.

1.3. Види ринків. Функції ринку. Система ринків у національній економіці. Ресурсні ринки як базовий елемент системи ринків. Особливості розвитку ресурсних ринків.

1.4. Основні ринкові структури. Типи ринкових структур. Об'єднання покупців та продавців на ринках, їхній вплив на ринкову ціну. Особливості поведінки суб'єктів на ринку.

Тема 2. Становлення системи ринків ресурсів та основи її розвитку

2.1. Система ринків ресурсів. Значення ринку факторів виробництва. Особливості ціноутворення на ринку факторів виробництва. Чинники попиту та пропозиції факторів виробництва. Особливості ціноутворення на різних ринках.

2.2. Ринок цінних паперів, валюти. Сутність, функції та структура. Світовий досвід та перспективи розвитку в Україні.

2.3. Ринок праці (ринок робочої сили). Особливості ціноутворення на ринку праці. Вплив держави: напрямки, інструментарій, наслідки.

2.4. Ринок інформації. Сутність, функції інформації. Інформація як товар. Формування попиту та пропозиції. Сучасний стан та особливості розвитку в Україні.

2.5. Ринок науково-технічних розробок (патентів, ліцензій ноу-хау). Сутність та особливості функціонування. Ринки факторів виробництва, до складу яких входять ринки нерухомості, знарядь праці, сировини і матеріалів, енергетичних ресурсів, корисних копалин.

Тема 3. Ринок капіталу

3.1. Капітал: його сутність і види. Основні концепції капіталу. Зміст категорії, функції та структура капіталу. Основні види капіталу. Особливості функціонування капіталу в різних сферах. Джерела виникнення.

3.2. Кругообіг і оборот капіталу. Форми капіталу. Визначення тривалості кругообігу і обороту капіталу. Джерела оптимізації.

3.3. Ринок капіталу та його рівновага. Дисконтування. Капіталізація майбутнього доходу. Основні моделі поведінки суб'єктів ринку.

Тема 4. Ринок праці

4.1. Праця: сутність, зміст, види. Суспільне визнання унікальної цінності праці. Принципи функціонування ринку праці

4.2. Учасники ринку праці. Основні учасники ринку праці. Моделі ціноутворення на ринку праці. Взаємодія ринку праці з іншими ресурсними ринками.

4.3. Держава на ринку праці. Держава як посередник у сфері праці. Рівність (правова, економічна, нормативна) сторін у відносинах “роботодавець - працівник”. Регулювання зайнятості.

Тема 5. Ринок землі

5.1. Складові ринку землі. Земля як об'єкт купівлі-продажу. Види цін на ринку землі. Рента, її види. Орендна землі в Україні.

5.2. Суб'єкти і об'єкти ринку. Особливості формування попиту і пропозиції землі різного призначення. Впровадження ринку землі в Україні.

5.3. Інфраструктура ринку землі. Роль та місце держави у формуванні та розвитку інфраструктури ринку землі. Стратегії залучення інвесторів.

Змістовий модуль 2. Сучасні ринки ресурсів

Тема 6. Ринок підприємницьких ресурсів

6.1. Сутність підприємництва. Основні концепції підприємництва. Роль та місце підприємництва в господарській діяльності. Особливості ведення бізнесу в Україні.

6.2. Ціноутворення на ринку підприємницьких ресурсів. Основні концепції до визначення вартості ресурсів. Рівновага на ринку підприємницьких ресурсів та її вплив на інші ринки.

6.3. Малий та середній бізнес. Роль і місце малого і середнього бізнесу у розбудові країни. Вплив держави, можливість та необхідність підтримки підприємництва.

Тема 7. Ринок інформації, знань, технологій

7.1. Інформація як виробничий ресурс. Сутність інформації як ресурсу. Види та функції інформації. Основні вимоги до інформації як ресурсу.

7.2. Ціноутворення на ринку інформації. Основні концепції до визначення вартості інформації. Рівновага на ринку інформаційних ресурсів. Ціна знань. Розвиток технологій. Залучення інвестицій.

7.3. Цифрова держава. Основні концепції та підходи до визначення поняття «цифрова держава». Сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. Застосунок Дія.

Тема 8. Ринки віртуальних активів

8.1. Віртуальні активи. Сутність, зміст, функції. Класифікації віртуальних активів. Основні суб'єкти та об'єкти ринку віртуальних активів.

8.2. Ціноутворення на ринку віртуальних активів. Основні концепції до визначення вартості віртуальних активів. Рівновага на ринку віртуальних активів. Розвиток інформаційних технологій та їх вплив на ринок віртуальних активів. Залучення інвестицій у сфері віртуальних активів.

8.3. Регулятори ринку цифрової інформації. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України.

Тема 9. Загальна рівновага та суспільний добробут

9.1. Загальна економічна рівновага, її види. Взаємозв'язок та взаємозалежність загальної економічної рівноваги та рівноваги на мікрорівні. взаємодія двох, трьох та множини ринків.

9.2. Ефективність виробництва, випуску, обміну. Ефективність виробництва. Ефективність обміну. Крива контрактів. Ефективність за Парето. Ефективність та справедливість. Рівень та якість життя: сутність, показники.

9.3. Добробут: сутність, критерії, показники. Добробут: сутність, критерії, показники. Основні теореми добробуту. Коробка Еджуорта.

9.4. Перерозподіл доходу. Крива Лоренца. Нерівність доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джинні. Перерозподіл доходів. Вплив податків на загальну економічну рівновагу. Квазіоптимум.

Тема 10. Зовнішні ефекти, «відмови ринку» та держава

10.1. Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення. Теорема Коуза. Зовнішні ефекти. Позитивні та негативні екстерналії. Приватний сектор та зовнішні ефекти. Розподіл прав власності. Поняття трансакційних витрат, їх види. Теорема Коуза. Ринок прав за забруднення навко-лишнього середовища. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів. «Провали» (фіаско) ринку. Корегування фіаско ринку.

10.2. Суспільні блага: їх види та особливості. Ефективний обсяг виробництва суспільних благ. Суспільні блага: види та властивості. Приватні та суспільні блага. Змішані блага. Попит на суспільні блага та їх пропозиція. Ефективний обсяг виробництва суспільного блага. Неефективність ринкового ціноутворення на суспільні блага.

10.3. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави. Проблема «безбілетника» та забезпечення суспільними благами. Суспільний вибір. Роль та функції держави у ринковій економіці. Корежуючі податки та субсидії.

Перелік практичних, семінарських занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни доцільно використовувати: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; евристичний метод; дослідницький метод.

Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються: проблемні лекції (т.8), дискусії (т.1-4, 6-7), презентації (т.1-8), індивідуальна дослідницька робота (т. 8).

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. Система оцінювання сформованих компетентностей у слухачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у слухачів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, занять і самостійних завдань та оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє слухачу здавати іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання слухача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумкова оцінка з дисципліни обчислюється з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю, який передбачає накопичувальна система (максимальна кількість – 60 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 35 балів). Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів). Результат проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності». Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, що наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Поточний контроль за цією дисципліною проводиться у таких формах та за максимальною кількістю балів:

активна участь в обговоренні питань теми – 24 балів;

поточна контрольна робота – 12 балів;

індивідуальна дослідницька робота – 5 балів;

виконання домашніх завдань – 29 балів.

Модульний контроль з цієї дисципліни проводиться у формі колоквиуму. Максимальна кількість балів, яку слухачі можуть отримати, складає 30 балів.

Загальний бал складається з накопичених балів за всі завдання, які округляються до цілого числа за математичними правилами.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни»

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Введення в теорію ринків	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Ринок. Основні ознаки ринкових відносин. 2. Об'єкти ринку: товар, гроші, функції грошей. 3. Види ринків. Функції ринку. 4. Основні ринкові структури.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Опанування проблеми ринкової економіки. Дискусія «Проблема невтручання» Презентація за темою.	Активна участь в обговоренні питань теми.	2
				-
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Діалектика взаємозв'язку ринку і держави.	Презентація домашнього завдання	4	
Тема 2. Становлення системи ринків ресурсів та основи її розвитку	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Система ринків ресурсів. 2. Ринок цінних паперів, валюти. Сутність, функції та структура. Світовий досвід та перспективи розвитку в Україні. 3. Ринок праці (ринок робочої сили). 4. Ринок інформації.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Дискусія «Ринок як ефективна форма організації господарювання». Презентація за темою.	Активна участь в обговоренні питань теми.	4
				-
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Еволюція становлення ринкової економіки України	Презентація домашнього завдання	2
Тема 3. Ринок капіталу	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Капітал: його сутність і види. 2. Кругообіг і оборот капіталу. 3. Ринок капіталу та його рівновага.	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Дискусії «Ринкова рівновага на ринку капіталу», «Особливості ціноутворення на ринку капіталу» Презентація за темою.	Активна участь в обговоренні питань теми.	2
			Поточна контрольна робота	6
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Взаємодія попиту і пропозиції на ринку капіталу.	Презентація домашнього завдання	2	
Тема 4. Ринок праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Праця: сутність, зміст, види. 2. Учасники ринку праці. 3. Держава на ринку праці.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Дискусія «Вплив конкуренції на ринку праці». Презентація за темою.	Активна участь в обговоренні питань теми.	4
				-
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Недосконала конкуренції на ринку праці. Вплив держави на ринок праці.	Презентація домашнього завдання	3	
Тема 5. Ринок землі	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Складові ринку землі. 2. Суб'єкти і об'єкти ринку. 3. Інфраструктура ринку землі.	Активна робота на лекції	-
	Практичне заняття	Дискусія «Формування попиту на ринку землі». Презентація «Показники функціонування ринку праці»	Активна участь в обговоренні питань теми.	4
Колоквіум			15	

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Система показників функціонування ринку праці.	Презентація домашнього завдання	2
Тема 6. Ринок підприємницьких ресурсів	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Сутність підприємництва. 2. Ціноутворення на ринку підприємницьких ресурсів. 3. Малий та середній бізнес.	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Дискусія «Державна підтримка підприємництва».	Активна участь в обговоренні питань теми.	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Основні проблеми малого та середнього бізнесу в Україні.	Презентація домашнього завдання	5
Тема 7. Ринок інформації, знань, технологій	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Інформація як виробничий ресурс. 2. Ціноутворення на ринку інформації. 3. Цифрова держава.	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Дискусії «Основні центри інформації світу». Моделювання професійних ситуацій: «Трансформація інформації у знання».	Активна участь в обговоренні питань теми.	2
			Поточна контрольна робота.	6
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Сутність і форми міжнародного руху інформації.	Презентація домашнього завдання	2
Тема 8. Ринки віртуальних активів	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Віртуальні активи. 2. Ціноутворення на ринку віртуальних активів. 3. Регулятори ринку цифрової інформації. Проблемна лекція «Цифрова гривня»	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Дискусія «Взаємозв'язок фондового ринку та ринку віртуальних активів»	Активна участь в обговоренні питань теми	2
			Індивідуальна дослідницька робота	5
Самостійна робота				
	Питання та	Вплив проблем цифровізації на	Презентація домашнього	2

	завдання до самостійного опрацювання	економічний розвиток України.	завдання	
Тема 9. Загальна рівновага та суспільний добробут	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Загальна економічна рівновага, її види. 2. Ефективність виробництва, випуску, обміну. 3. Добробут: сутність, критерії, показники. 4. Перерозподіл доходу.	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Дискусія «Дискримінація у розподілі ресурсів»	Активна участь в обговоренні питань теми	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вплив податків на загальну економічну рівновагу.	Презентація домашнього завдання	2
Тема 10. Зовнішні ефекти, «відмови ринку» та держава	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. Зовнішні ефекти та проблема їх вирішення. 2. Суспільні блага: їх види та особливості. 3. Забезпечення суспільними благами: можливості ринку та держави.	Активна робота на лекції.	-
	Практичне заняття	Дискусія «Неефективність ринкового ціноутворення на суспільні блага.»	Активна участь в обговоренні питань теми	-
			Колоквіум	15
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	«Провали» (фіаско) ринку та їх корегування.	Презентація домашнього завдання	2	
			Разом	100

Рекомендована література

Основна

1. Політична економія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, І. Ф. Лісна [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (3,09 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. - 279 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22562>
2. Макроекономіка :навчальний посібн. / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін. ; під заг. ред. О. М. Кліменко. –Харків : ВД «Инжэк», 2011. –250 с.
3. Попов О.Є. Мікроекономіка : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / О. Є. Попов, В. І. Отенко, І. М. Колесніченко та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Попова О. Є. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 336 с.

Додаткова

4. Базилевич В. Д. Метафізика економіки: Монографія / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. – К.: Знання, 2007. – 718 с.
5. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 678 с.
6. Мікроекономічний аналіз: практикум [Електронний ресурс] : [Л. А. Азьмук, О. М. Щербатюк] — К. : КНЕУ, 2016. — 149 с.
7. Моліна О.В. Сталій соціально-економічний розвиток регіону: аналіз підходів та інструментів оцінки [Текст] // Регіональна економіка . – 2017. – №4. – 2010 – С. 25-32
8. Назиров К. З. Сучасні фактори конкурентоспроможності національної економіки [Електронний ресурс] / К. З. Назиров // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер.: Економічна теорія та право/ – 2014. – № 3. – С. 159–171. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2014_3_16
9. Теоретико-методологічні засади формування національної економічної системи в умовах інтеграції у світове господарство [Електронний ресурс] : монографія / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, М. А. Мащенко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Брілья. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 208 с.

Інформаційні ресурси

10. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). Розміщено: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7890>
11. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Міністерство доходів і зборів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://minrd.gov.ua/ru/>.
13. Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
14. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua>
15. Статистика України : науковий журнал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ukrstat.gov.ua.